

نقاشی انتزاعی در ایران

▲ مصطفی دشتی، بدون عنوان، اکریلیک روی بوم، ۲۲۰×۱۰۲۰×۱۳۹۱

اشاره

نمایشگاه «بیان و انتزاع» تلاش زیباشناسانه و متفاوت جمعی از نقاشان معاصر ایران را به بینندگان و علاقه‌مندان ارزانی داشته است. این نمایشگاه برای دست‌اندرکاران و به‌طور ویژه دبیران و مدرسان هنر، نمایی از جریان‌شناسی نقاشی را نیز ارائه کرده است. تفسیر چندوجهی آثار نقاشان انتزاعی را به تباط با این بوم‌ها را به شکل بهتری هموار می‌کند. نمایش تعداد قابل توجهی از آثار نقاشان آبستره و در کنار هم قرار گرفتن دیدهای هنری متفاوت، فرصت ارزشمندی برای مطالعه بصری این دست از آثار است. استاد آبدین آغداشلو، نقاش و مورخ هنر، تحلیلی کوتاه از چیستی و چرایی این نحله نقاشی را در «یادداشتی بر نمایشگاه» ارائه داده است که از نظر خوانندگان مجله رشد آموزش هنر می‌گذرد. سپس برگزیده‌ای از آثار ارائه شده در نمایشگاه «بیان و انتزاع» ارائه خواهد شد.

رشد آموزش هنر

نقاشان انتزاعی در ایران

«نقاشی آبستره» (انتزاعی) همراه با جنبش مدرنیسم آغاز قرن بیستم متولد شد. هر چند از زمان ویلیام ترنر انگلیسی و قرن هیجدهم به بعد وسوسه به گوشه راندن و حذف «فیگور» به صورتی جدی آغاز شد اما در ربع اول قرن بیستم میلادی بود که آوانگاردهای روس، ماله ویچ و کمی بعد، کاندینسکی و دیگران، نقاشی انتزاعی را به نحوی اساسی مطرح کردند و آن را به صورت بخش عمده‌ای از هنر مدرن درآوردند.

نقاشی انتزاعی با تأخیری مختصر نسبت به کوبیسمی که در دهه اول قرن بیستم شکل گرفته بود، گسترش خود را آغاز کرد و چنان به سرعت فراگیر شد که تا به امروز نیز از ارکان تفکیک‌ناپذیر هنر معاصر جهان محسوب می‌شود و جریانی یکسره و دائمی دارد و حاوی ده‌ها شاخه و شعبه متنوع و متفاوت شده است. این امر جای تأمل و ستایش بسیار دارد؛ چرا که از بسیاری از جریان‌ها و سبک‌های مدرنیسم آغاز شده در نیمه اول قرن بیستم، دیگر اثر چندانی باقی نمانده است.

با شروع مدرنیسم در هنر قرن اخیر ایران، یعنی از اواخر سال‌های ۱۳۲۰ شمسی، نقاشی انتزاعی نیز البته با تأخیری بیشتر در این عرصه نمایان شد ولی تا دهه چهل شمسی طول کشید تا جایگاه خود را به دست آورد و تثبیت کند. نخستین گروه هنرمندان ایرانی تجربه‌های خود را بیشتر در امتداد تقلیل و یا حذف فیگور به کار بردند و هر یک از دیدگاه خود، به جنبه‌های زیبایی‌شناختی این هنر ناشناخته در ایران پرداختند. با گذشت زمان، بسیاری از آنان موفق شدند به زبان، بیان و جهان‌بینی شخصی خود دست پیدا کنند و نقاشی انتزاعی را به شیوه‌ای همیشگی دنبال و اختیار کنند. از همین رو، تاریخ هنر معاصر ایران را بدون در نظر گرفتن این بخش عظیم و خلاق و کار درخشان هنرمندان متعدد انتزاعی آن نمی‌توان کامل به‌شمار آورد. قطعاً بسیاری

از هنرمندان مهم و معتبر هنر انتزاعی معاصر ایران، به حق، در میان بزرگ‌ترین چهره‌های هنرهای تجسمی یکصد سال گذشته قرار گرفته‌اند و همیشه مورد ستایش فراوان بوده‌اند. نمایشگاه حاضر در نوع خود رخداد مهمی در عرصه نمایش و عرضه بخشی از هنر معاصر ایران است و می‌تواند زمینه مناسبی از این هنر رنگارنگ، متنوع و ناب را برای جمع‌بندی اهل تحقیق فراهم کند، تا بشود با نگاهی جامع، حرکت و گسترش نقاشی انتزاعی ایران را تماشا کرد و نتیجه گرفت. اگر در نظر داشته باشیم که هنردوستان و محققان ایرانی همیشه از حیث نمونه‌های لازم، چه به صورت کتاب و چه به صورت اصل آثار، دچار کمبود بوده‌اند، آن وقت اهمیت نمایشگاهی که بتواند چشم‌اندازی درخور و قابل ارجاع فراهم آورد و در دسترس علاقه‌مندان قرار دهد، عمیق‌تر و تحسین‌آمیزتر درک خواهد شد.

نمونه‌های این نمایشگاه از متن پرشمار هنر انتزاعی شصت ساله ایران برگزیده شده‌اند و از هنرمندان به‌نام و پایه‌گذاران و پیش‌گامان گذشته، تا هنرمندان نسل بعدی را شامل می‌شوند. قطعاً امکانات محدود تالار یک نگارخانه نمی‌تواند گستردگی و تنوع چنین موضوعی را در حد کمال به نمایش بگذارد و قطعاً جای بسیاری از هنرمندان طراز اول و پیشتاز در آن خالی خواهد بود اما در حدی مقدور و قابل قبول، می‌توان با گردشی در آن به تصویری کلی و یاری‌دهنده دست پیدا کرد و به داوری جنبشی در هنر معاصر ایران پرداخت که در طول عمر پر بار خود، توفیق داشته است که همراه با مهم‌ترین رویدادهای هنر قرن بیستم، ذهن و صنعت خلاقه هنرمندانی را نمایندگی کند که حرف عمده‌ای را برای جهان معاصر فراهم آورده و بازگو کرده‌اند. در بسیاری از این آثار، روح و معنا و مشرب برآمده از فرهنگ غنی و کهن‌سال ایرانی را به راحتی می‌توان مشاهده و دنبال کرد و لذت برد.

با شروع مدرنیسم
در هنر قرن اخیر
ایران، یعنی از اواخر
سال‌های ۱۳۲۰
شمسی، نقاشی
انتزاعی نیز البته با
تأخیری بیشتر در
این عرصه نمایان
شد ولی تا دهه
چهل شمسی طول
کشید

روشنارستمی، بدون عنوان، ترکیب مواد روی بوم، ۱۳۹۲، ۱۴۰×۱۸۰

رضا خدادادی، از مجموعه حیرانی، رنگ و روغن روی بوم، ۱۳۵۸، ۱۰۰×۱۰۰

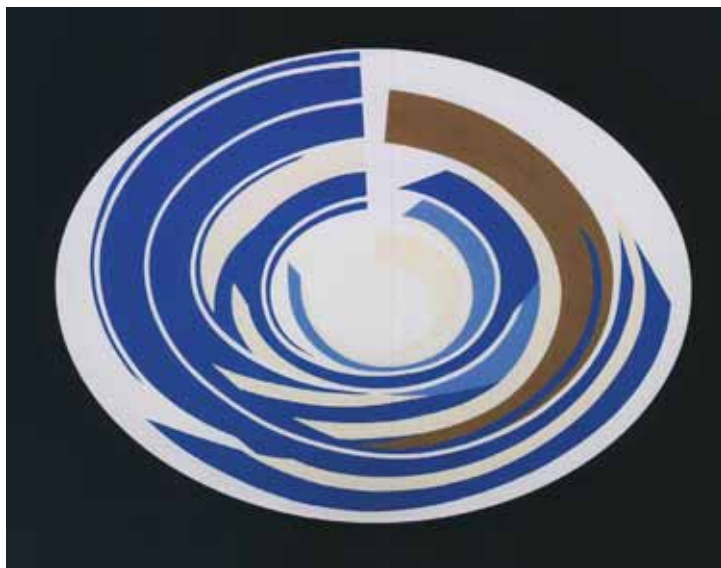

رضا بهاروند، بدون عنوان، ترکیب مواد روی بوم، ۱۳۹۱، ۱۹۶×۱۴۴

هادی جمالی، بدون عنوان، ترکیب مواد روی چوب، ۱۳۸۶، ۱۲۰×۱۲۰

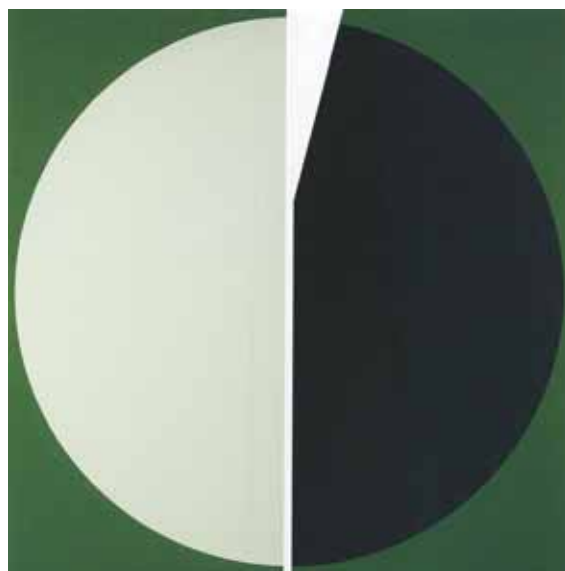
مهدی حسینی، بدون عنوان، اکریلیک روی بوم، ۱۲۰×۹۰×۱۳۸۰

علیرضا معصومی، ناتمام، جوهر روی پلکسی، ۱۲۰×۱۷۹×۱۳۹۱

شیرین اتحادیه، بدون عنوان، ترکیب مواد روی بوم، ۱۶۰×۲۰۰×۱۳۹۲

محسن عزیزی، بدون عنوان، اکریلیک روی بوم، ۱۶۶×۱۶۶×۱۳۹۱